

Visszhang

Metamorphosis Pannoniae

A Szegedi Orvostudományi Egyetem idegennyelvi lektorátusán a vezető nyelvtanár és beosztottjainak elhúzódtó vitájáról, „nyelvi nehézségeiről” szóló írás a tanév vége felé, június 29-én jelent meg lapunk hasábjain. Cikkünkre egymásnak ellentmondó vélemények, reagálások érkeztek — levelek, telefonhívások formájában. Ezek közül az egyik jellemzőt, Kovács Miklós levelét (és az újságíró ehhez fűzött sorait) július 9-én közöltük. Most, az új tanév kezdetén, ismét foglalkozunk a témával: Rakonczai János írását és az intézményből az utóbbi hónapokban távozott dolgozók észrevételeinek egy részét tesszük közzé.

„Hosszabb külföldi út után olyan országokban, melyek a Minőség forradalmát már régen megvalósították (Ausztria, Svájc, Olaszország, Franciaország, és az NSZK). Átfutva a helyi lapokat érdeklődéssel olvastam a Torma József vezetési stílusáról kialakult vitát, különösen Kovács Miklós reflektálását, mellyel teljesen egyetérték, s aki igen tapintatosan nevemet is említette. Szép gesztus ez a volt kollégától mind az érdekelt, mind személyem iránt.

Való igaz, hogy miután a bölcsészkarról Bálint Sándor koncepció pere után, 1965-ben önként eltávoztam, s átmentem a később Elemi-szeripari Főiskoláként ismert intézményhez, ott egy kis nyelvoktatási műhelyt sikerült kialakítani, melyre mind belföldön, mind a határokon kívül felfigyeltek. Meghívtak az Idegennyelvi Felsőoktatási Bizottságba, s annak tagjaként, betekintést nyerhettem a nem filológus profilú egyetemi nyelvoktatásba. Torma Józsefet, aki az egyetemen érdeklődő tanítványom volt, magam mellé vettem, s vele és más érdemes kollégákkal a szaknyelvi oktatás számos kérdését vizsgálat alá vettük. Ennek eredményeként számos közleményünk jelent meg hazai és külföldi folyóiratokban, kiadványokban. Közel 20 évig dolgoztunk együtt, s ez alatt megismerhettem páratlan sokoldalúságát, széles nyelvismeretét, kiváló pedagógiai-didaktikai adottságait, s talán első helyen említendő szervezési készségét. Ez ki is tűnik a vitát elindító cikkből. Csodálkozok azon, ha a managerekben oly szegény hazánkban e cikk hatására Torma Józsefet nem árasztanák el jobb nál jobb ajánlatokkal, az új

ságíróra ugyanis kitűnő reklamot csinált neki, jöllehet a cikkből kitűnik, nem ez volt a szándéka. Mégis, ha valami kifogást akarnánk említeni, e bár már általánossá vált vezetési stílus ellen, akkor csak azt jegyezhetjük meg, Torma József akkor téved, amikor azt hiszi, hogy Oklahomában. Utahban vagy Baden-Württembergben tevékenykedik, s nem egy olyan ország egyetemén, mely munkamórái szempontjából inkább a Balkánhoz van közel.

A cikknek, sajnos, politikai felhangja is van, melyről jobb nem beszélni. Erre célzok a metamorfózis címmel. Furcsa dolgok derülnek ki, ha tízetesen megvizsgálunk az érdekeltek „social and political background”-ját. Azt kívánom, hogy Torma József még sokáig tevékenykedjen a jelenlegi posztján, s bár sok Torma József akadna ebben az országban, akkor a szervezeti váltás nagyon gyorsan és sikeresen menne végbe.”

Rakonczai János

*

5. Torma József beosztottjaival nem tud kommunikálni, vagy négyes-közt beszél, és utána egyszerűen letagadja a történeteket, vagy pedig írásban közli értelmetlen kívánságait (lásd: a dohányzásról szóló körlevél). Ennél sokkal „érdekesebb” az a levele, mely szerint az intézet dolgozói az évi rendes szabadságuk kivételével még a munkaidő leteltével, vagy szombaton, vasárnap sem hagyhatják el Szeged közigazgatási területét (emberi jogok öh!). Végül esetben a jogszabályokat felrúgva egyszerűen felmond. A munkahelyi döntőbizottság ülésére pedig nem megy el. Az egyetem Szer-

vezeti és Működési Szabályzatában lefektetett szolgálati utat megkerüli. Így az intézet anyagi és személyi dolgairól a szakszervezeti bizalmi nem tájékoztatja, bér-emelést visszaküld(!), a januári egészségügyi bérrendezés összegének nagy részét egyszerűen nem akarta kiosztani, és az egyetemen egyedülállóan ezt csak júniusban fizették ki. Az intézetben furcsa szerződések kötődnek (pl. néhány éve az egyetem nagyhatalmú személyzetisé átlagnál magasabb órabérért volt nyelvtanár, de óráinak nagy részét elfoglaltságra való hivatkozással nem tartotta meg). Legfőbb eszköze a zsarolás — rövid határidős szerződéseket köt, ám több évre előre meghatározza a feladatok, és így egyszerűen gazdaságilag bizonytalan helyzetbe juttatja a munkavállalókat — a munka törvénykönyvét sorozatosan megsértve ezzel. Szerződéses valutás óráival nagyon sok kezdő és gyakorlott nyelvtanárt „vásárol” meg. Mi pedig, az intézetben levő szokatlan nagy fluktuáció szenvedő alanyai, „a minőségi munka elől menekülve” jelenleg főszakunknak megfelelő egyetemi, főiskolai tan-székeken dolgozunk...

6. A fentiek alapján meg kell állapítanunk, hogy Torma József egyszerűen nem alkalmas vezetőnek. Ez természetesen nem vonja kétségbe tudását, kutatói kvalitásait.

Az intézet dolgozói hiába fordultak a rektorhoz, semmi érdemi reakció nem volt. Bizunk benne, hogy az új, megújuló autonóm és demokratikus egyetemi vezetés végre észreveszi, hogy az egyetem alapvető célja a minőségi oktatás és gyógyítás. Talán sikerül egy olyan vezetési rendszert létrehozni, ami elősegíti azt, hogy az arra alkalmatlan vezetőket le lehessen váltani.

Barát Erzsébet (JATE Angol Tanszék), Gaál Zsuzsanna (JGYTF Német Tanszék), Gombosné Haavisto Kírsi (JATE Angol Tanszék), Fényvesi Anna (JATE Angol Tanszék), Varga Mariann (BME Idegennyelvi Intézet).

A jövő társadalmának értékei

Elitképzés? Tehetséggondozás?

Négy hancúrozó gyermek között beszélgetünk. Helyesbíték. Még csak három hancúrozik, a negyedik, mint élethez eddigi hét hetének jelentős részében is — alszik. A gyermekek édesanyja, Székely Anna éppen arról beszél: ki a tehetséges gyerek, miről ismerhető föl a tehetség. A pszichológusok mintegy 250 ismérvet tudnak felsorakoztatni, ami azt jelzi, nem könnyű eldönteni, ki a tehetséges.

A G-2000 Tudományos Tehetséggondozó és Gondozó Alapítvány támogatásával 1989-ben jött létre a Magyar Tehetséggondozó Társaság, ennek Csongrád megyei tagozata, s a tagozatnak különböző szakosztályai. Székely Anna, mint-hogy eredeti foglalkozása óvodón, az óvodai szakosztály egyszemélyes szervezője, irányítója.

Az egész úgy kezdődött, hogy legnagyobb fiam, Tomaj miatt kerültem kapcsolatba a tehetséggondozással. Vele kerestem meg budapesti pszichológusokat, s azt mondták: ha mi magunk létrehozunk egy szegedi tehetséggondozót, akkor lesz, egyébként nem tudnak segíteni. A szegedi pedagógiai intézettel konzultálva alakult úgy végül is a dolog, hogy az óvodás szakosztály ügyeit, programját én intézem. A G-2000 alapítványhoz pályáztam anyagi támogatásért, még nem dönt el, hogy kapunk-e. Ha kapnánk, az sokat segítené a kreativitást serkentő rajzeszközök megvásárlásában, s abban, hogy utazhassunk a gyerekekkel kirándulásra, kecskeméti, budapesti múzeumokba. S az is jó lenne, ha előadóinknak honoráriumot tudnánk fizetni, nem az önzetlenségükre kellene apellálni.

Hogyan lehet óvodás korú gyerekek tehetségét gondozni?

Sokfelé járunk, sok mindent bemutatunk, megmutatunk nekik, de a lényeg számukra, hogy olyan helyekre visszük el őket, ahová csupán érdeklődő szülő és érdeklődő gyereke nem juthatna be. A JATE tanszékein ásványokat, kőzeteket, növényeket nézünk, múzeumba járunk, ahol olyan értékeket is láthatunk, amik nincsenek közszemlére kitéve. Most éppen tájékoztatói futásra küldjük: óvodások számára is követhető jeleket tanulunk, s így próbálunk majd térképpel tájékozódni. Általában nem csak az a fontos, amit látnak, amit csinálnak, hanem, hogy hogyan csinálják. Például a bábszínházba is hátulról fogunk bemenni, s azt nézzük, az előadást miként csinálják.

Azt hiszem, a szülők többsége nehezen mondja azt a gyerekeire, hogy tehetséges. Mégis, mi alapján lehet ezt megállapítani? Mik azok a jelek, amik egyértelműen tehetségre utalnak?

Tulajdonképpen van egy teszt, amivel nagyjából mérni lehet a tehetség szintjét, de erre nem mindig van szükség. S persze a módszer is bizonytalan, hisz előfordulhat, hogy később erősebb 4-5 éves korban még nem derül ki, mire lehet képes. De általában elmondható, hogy a tehetséges gyerekeknek sokoldalú az érdeklődésük, sokat kérdeznak, s amit látnak, hallanak, könnyen megjegyzik. Jó a beszéd-készségük, gazdag a szókincsük, válaszüket fejtegetik ki magukat. Már iskolás koruk előtt megtanulnak olvasni, esetleg írni. Kreatívak, feladataikra, problémáikra többféle megoldást keresnek, találnak. Határozottan nyitvántanulak véleményét, ellenvéleményt. Erős az önállósulási vágyuk.

Megbízható, szavahihető gyerekek, szeretnek rivalizálni, magukat csodáltatni. Általában! — teszem hozzá nem mindehhez.

A programokat illetően: itt nem csupán arról van szó, hogy amit nem kapnak meg az „állami megörögzében” a gyerekek, azt most megkaphatják?

Erről is szó van, de arról is, hogy több és magasabb szintű információt kapnak, mint az koruknak megfelelő lenne. De persze, az ő esetükben is nagyon fontos a szülők szerepe, mert ahhoz, hogy ezek a heti egyszeri foglalkozások érejenek valamit, ahhoz otthonról is hozni kell valamit, a tehetség kibontakoztatásához megfelelő háttérre is szükség van. Itt arra is gondolok, hogy legyen lehetőségük térképet, földgömböt nézni, lexikonokat lapozni.

Mi lesz később, az óvodás kor után ezekkel a gyerekekkel?

Egyelőre csak a vágyamat tudom megfogalmazni: azt szeretném, ha egy iskolába kerülhetnének, mert egymás között, versenyhelyzetben még jobban tudnának fejlődni. Hisz, ezek a gyerekek amúgy is hajlaniak a rivalizálásra.

Nemrég még a minisztériumi főemberek tiltakoztak az effajta tehetséggondozás ellen, megbélyegezve az „elitképzést”.

Biztos vagyok abban, hogy ezen már túlvagyunk, s az is meggyőződésük, hogy szellemi elit nélkül nem képzelhető el a jövő társadalmá.

Balogh Tamás

*

A tehetséggondozás iránt érdeklődő, 5-7 éves gyerekek szülei Székely Annát levélben kereshetik meg (6724, Szeged, Kortöltés u. 40., III. 9.).

A dokumentumfilmek fölött megkondult a vészharang?

Egyre több csatornán szívárog a hír: a dokumentumfilmes műfaj szakutcába futott. Véget ért egy korszak, melyet a szakmában csak így emlegetnek: a „beszélő fejű filmek” korszaka. E név mögött azok az alkotások rejtőznek, amelyek a hallgatás idején megtörték a csendet. A filmvásznat egy egész élet tragédiáját hordozó arcok töltötték be, s a vallomások alapján újraelt, meglevenedett emberi tragédiák szétfeszítették a tabutémák kereteit. Amikor még sem a sajtó, sem a történészek, sem a politikusok nem foglalkozhattak nagy nyilvánosság előtt az elmúlt évtizedek és a mai társadalom legégetőbb problémáival, ezek a filmek vállalkoztak a kimondhatatlan kimondására. S bár mindig mostohagyermek-ei voltak a szakmának, igen pozitív társadalmi hatást könyvelhettek el.

Szakmai berkekben az ilyen filmek státuszának megengedését az a felismerés okozta, hogy ezek az alkotások mára már elvesztették kataritikus hatásukat, újszerűségeiket. Az utóbbi időben már nem tiltott témák politikai pikantériája is elenyészett, a közönséget „elhódítja” a nyomatott szöveg. A filmesektől — persze, egészen természetesen módon — a történészek veszik át a „fehér foltok” feldolgozását, elemezését.

A dokumentum- és rövidfilmek igazi létalapja mindig is a televízió volt. Az összhang megbomlásával, a tévések és a filmesek vetélkedésének a felerősödésével veszélybe került a forgalmazás és a finanszírozás lehetősége is. Az a tény pedig, hogy a külföld számára is megszűnünk elhallgatott, egzotikus „törzs” lenni, nem fogja-e majd elapasztani a világhíresztíváló forrásait? Nem is beszélve arról, mily csekély a lehetőség, hogy ezek a filmek a piacon megéljenek. A stúdiók mecenálásának igénye fokozottabban vetődik fel, a probléma szélsőségesebb indulatokat kavart, mint a játékfilmek esetében. Igaz, hogy a korábban állami megrendelésre igazodó költött tematikájú művek és alkotók felszabadultak a cenzúra nyomása alól, de ezzel együtt állami pénzforszárait is elvesztették.

Ilyen és ehhez hasonló kételyek aggasztják tehát a szakma egyik részét. Míg a másik oldal — mondjuk — optimistábbnak tekint a jövőbe. A megváltozott helyzetben keresik azokat a lehetőségeket, amelyekkel kiszabadulhatnak a csapdából, s megpróbálnak új alapokat teremteni a forgalmazásban és a finanszírozásban is.

A Fórum Filmstúdió például, mely 1987-től a Mafilm dokumentumstúdiójának a jogutódja, megváltoztatta tematikai koncepcióját. Ezentúl egész estét betöltő „beszélő” dokumentumfilmet csak kivételes téma esetén kívánnak készíteni. Ezzel szemben előtérbe helyezik a filmes eszközöket és a képek nyelvén működő kisjáték- és kísérleti filmeket.

E tábor képviselői főlegesen harcnak tekintik a sajtóval, az újságírókkal való vetélkedést. Hiszen nem is azonos műfajokról van szó, s lehetetlen, hogy az elkövetkező években ne találjanak az alkotók kifejezetten filmre érdemes témákat. Legföljebb újfajta érzékenység és súlypontosítás kívánatik meg az ábrázolásban. Mindenesetre, már most körvonalazható az új tendencia, nevezetesen, hogy az emberi szubjektum mely rétegei felé fordulnak a filmek. Hogy ennek igazi „terepe” a játékfilm? Hát miért ne kölcsönözhetnének játékfilmes eszközöket a dokumentaristák? Egy a fontos: a jövőben sokkal egyetemesebb, általánosabb témákat kell fölmutatni. S akármilyen hihejtelen, kulcskérdésnek tekintik a téve rókonszervének a visszaszerzését, az együttműködés lehetőségeinek a kiaknázását is, a meddő viták helyett.

Az összecsapás még nem ért véget. Oldalakon keresztül lehetne folytatni az érvek és ellenérvek felsorolását, értelmetlenül. A lényeg, hogy azok, akik egy gazdag korszak végét jósolják, és gyászmisét tartanak a „celluloidhamvak” fölött, mintha nem hinnének igazán e sajátos eszközzelrendszerrel dolgozó műfajnak az erendően izgalmas masszában, s a vizualitás hatalmában.

Reméljük, a hitet igazolja majd a jövő.

Nagy Márta

Fesztivál bizánci módra

Dr. Mihálka György, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola női karával idén már két alkalommal is járt külföldön, Stockholmban és az NSZK-ban. Nemrég Szlovéniában szakmai szemináriumot vezetett, legutóbb pedig a 8. Nemzetközi Karditsai Kórusfesztivál zsűrijébe kapott meghívást. E rangos görögországi kórustalálkozó tanulságairól kérdeztük.

A pedagógus női karal már két ízben is jártam a karditsai fesztiválon, ahol két kategóriában is első díjat nyertünk, és kapunk egy úgynevezett általános dícsértet is. No, az utóbbi miatt hívtak meg engem a nemzetközi zsűribe. Hallatlanul izgalmas feladat egy kórusnak nyolc kategóriában is megfelelni a követelményeknek. Ehhez különböző stíluskorszak kórusmuzsikáját kell ismerni s a műveket virtuóz módon előadni. Bizánci, latin, reneszánsz előtti, reneszánsz, barokk, romantikus műveket kell interpretálni, minden nemzetnek saját népdalfeldolgozással s egy hazai, vagy külföldi modern művel kell kiállni a színpadra. A kategóriákban csak

első és második díjat adnak ki.

Gondolom, a tematikában a bizánci feladat a legizgalmasabb.

— És a legnehezebb is. Hiszen kották ugyan vannak, de valójában senki sem tudja, hogyan szólalt meg valaha a gregorián dal. Amely népek zenéjében ma is jelen van a dalalkinés, azok persze tökéletesebben, szebben tudják előadni ezeket a műveket. És az sem véletlen, hogy éppen egy görögországi fesztiválon állítják ilyen feladat elé a résztvevőket.

Női kar is énekelhet gregorián? Ez meglepő...

— Ma már a XX. században minden lehetséges. Emiatt az egy feladat miatt miért essenek el a női vagy vegyeskarok a szerepléstől?

— Persze, gondolom a magyar kórusok fiainak sem lehet könnyű a Kodály-módszerrel „gregoriánul” énekelni...

— Igen. Tény, hogy e stílus egészen másféle hangképzés-technikát igényel. És valljuk be, akárhogy is igyekszünk, nem tudjuk azt a hangzást produkálni, mint művel kell kiállni a színpadra. A kategóriákban csak

nem beszélve a görögökről.

Mit lehet még tanulni egy ilyen fesztiválon?

Mint említettem, jómagam Karditsában már két alkalommal álltam karnagyként a másik oldalon; így a zsűriben már tudtam, mivel kell megküzdnie a szereplőknek. Egyébként a fesztivál nagy tanulsága: úgy kell organizálni a programokat, a rendezvényeket, hogy minél több alkalom, lehetőség legyen a kórusoknak a találkozásokra, a beszélgetésre, a közös éneklésre. Ehhez persze olyan szervező és fesztiválvezető kell, mint Nikosz Eftimiadis. S hogy igazságos döntések, díjazások születessenek, ahhoz pedig olyan nagyszerű zsűrielnök, mint a világhírű szaktekinetely Dorinka Matic-Marovic asszony Jugoszláviából, aki szinte mindent tud a szakmáról. A legnagyobb érdeme ennek a fesztiválnak az, hogy végre a Balkánon is kezd kialakulni egy centrum, ahol az Európa keleti felén működő kórusok állhatnak színpadra, megmutatván egymásnak tudásukat, ízelítőt adva saját kultúrájukból is.

Pacsika Emília